Dalis aikštelės nuslinkusi į Verknę. 1953 m. piliakalnį lankė MA Istorijos institutas. Jundeliškių kaimo piliakalnis anksčiau vadintas pilimi (VAK, 72/144).

Aptiktas piliakalnis ir Noreikiškių kaime, Alšios upės kairiajame krante, 0,75 km į vakarus nuo Alšios ir Juodupio upių santakos, 0,04 km į šiaurę nuo Noreikiškių I piliakalnio (juos skiria tik dauba). Piliakalnio aikštelė apie 30x30 m dydžio, nuo gretimos pailgos kalvos atskirta 10-12 m pločio ir iki 2 m aukščio pylimu bei apie 40 m ilgio ir iki 2 m gylio grioviu. Gretima pailga kalva, kaip ir piliakalnis, apsupta daubų, leidžiasi žemyn ir maždaug už 50 m nuo piliakalnio joje pastebėta griovių bei pylimų pedsakų. Piliakalnio aikštelėje aptikta brūkšniuotos keramikos šukelė.

Ekspedicija aptiko keletą senovės gyvenviečių prie piliakalnių, surinko naujų žinių apie žinomus bei sunaikintus archeologijos paminklus bei paskirus radinius. Norint nustatyti daugelio objektų paminklinę vertę, reikalingi archeologiniai kasinėjimai.

Vladas Statkevičius

ŠILALĖS RAJONO PAMINKLŲ ŽVALGYMAS

Besikalbant su žmonėmis, bendraujant su kraštotyrininkais ir vaikštant po rajono laukus, per 25 metus surinkta daug žinių ir daiktinių įrodymų (archeologinių radinių ir kt.) apie anksčiau archeologams nežinomus archeologijos paminklus. Iš jų jau 34 įrašyti į kultūros paminklų sąrašą. Šiame darbe daug padėjo šilališkiai K. Lovčikas, V. Beinoras, B. Garalevičienė, Z. Dargevičius ir kiti kraštotyrininkai.

Taip besidarbuojant, atrasti Dulkių Lauko, Galvyčių, Gedminiškių, Gulbių, Gudirvių, Jaunadavos, Juodainių, Kaušų, Keberkščių, Klabų, Kvėdarnos, Lingių, Obelyno, Padievaičių, Pajūrio, Paragaudžio, Pilsūdų,

Rūtelių, Severėnų, Šarkų, Upynos, Žvilių, Ievoniškių ir kiti kapinynai, taip pat Balsių, Jonaičių, Paragaudžio ir Šakių pilkapynai bei Gedminiškės piliakalnis.

Sudarant pirmuosius kultūros paminklų sąrašus (1966, 1977 m.), neatsižvelgta į vietos kraštotyrininkų rekomendacijas ir įrašyta į juos gana daug (daugiau kaip 30) kaimų kapinaičių. Tik gerokai vėliau, mums pasiūlius, šie objektai dabar traktuojami, kaip vėlyvos kaimų kapinaitės.

Žvalgymas vyksta toliau, gaunama vis naujų ir naujų signalų. Jau susidare gana ilgas spejamųjų archeologijos paminklų sąrašas. Dabar turime 49 spėjamuosius senkapius, 46 piliakalnius (dauguma pagal pavadinimus), 6 alkvietes, 2 spejamas kūlgrindas ir keletą pėduotų akmenų.

Žemiau pateikiame žiupsnelį duomenų apie keliolika tokių paminklų.

Grigulių kaimo gyventojai papasakojo, kad Bobkalnių vadinamos kalvos pietinėje papedėje esančiose kaimo kapinaitese buvę rasta geležinių įmovinių ietigalių. Iš kito Bobkalnio šlaito vanduo išplovęs "šaukštų" ir kitokių "geležukų".

Prie kelio Griguliai-Kiaukai, šalia Petkienės sodybos, yra antros Grigulių kaimo kapinaites. Prie jų, dirbamoje žemėje, buvęs rastas žalvarinis žiedas platesne priekine dalimi ir kitokių dirbinių bei kaulų. Apie tai papasakojo Petkienės sūnus. Žvalgant dirvas prie kapinaičių, radinių dar neaptikta.

Jankaičių kaimo kapinaitės, vadinamos Karo kapukais, yra ąžuolyne, apie 0,2 km į šiaurę nuo senosios Gružinskių sodybos, apie 0,1 km į vakarus nuo kaimo keliuko. Sako, kad ten buvę rasta ginklų ir pastebėti akmenų "zomatai". Buvęs žemes savininkas Gružinskas pasakoja, kad kapukai buvę apdėti akmenų tvora, kad ten rasta ginklų. Sodinant kapinaičių vietoje pušaites, buvo išartos gilios vagos. Vienoje vietoje pastebėta lyg ir apardyto akmenų vainiko dalis. Miškelio aplink kapinaites žemes paviršius labai nelygus. Peršasi prielaida, kad ten yra suardytas pilkapynas.

Kamsčių kaime, kairiajame Jūros upes krante, apie 0,5 km į vakarus nuo Pilkio upeliuko, yra dvejos kaimo kapinaitės. Senieji ir Naujieji kapai arba Alkos kapai. Pastarieji yra apie 0,3 km į šiaurę nuo Senųjų kapų. Pasakojama, kad Alkos kapuose rastas "sidabrinis kardas" balno kilpa ir apyrankė. Senuosiuose kapuose - žalvarinė apyrankė. Žvalgant ariamos žemės paviršių, jų aplinkoje kol kas nieko nerasta.

Kantautų kaimo kapinaites yra apie 0,6 km į pietryčius nuo Kaštaunalių kaimo kapinyno. Jų pakraštyje, kasdami bulviarūsius, žmonės radę kirvukų, ietigalių, kryžinių smeigtukų, iš žalvario vielos suvytą lankelį. Apie tai pasakoja čia gyvenanti Teresė Jakienė ir jos kaimynai. Žemes paviršiaus žvalgymas kol kas rezultatų nedavė.

Kaštaunalių kaimo vakariniame pakraštyje, ariamame lauke, vadinamame Kazachstanu, šalia gyvenantys mokiniai broliai Laurinavičiai žemės paviršiuje rado žalvarinių papuošalų: apyrankių, pasaginę segę ir kt. Dar prieš tai Laukuvos vidurinės mokyklos mokytoja B. Garalevičiene, rinkdama su talkininkais šiame lauke bulves, aptiko dvi žalvarines apyrankes ir pasaginę segę cilindriniais galais, tačiau šio rašinio autoriui kol kas ten dar nieko nepavyko rasti.

Keberkščių kaime, 0,6 km į šiaurę nuo kelio Šilalė-Pajūris, apie 0,3 km į rytus nuo Petrylos sodybos (buv. Juškevičiaus dvaro), Ilgočio upelio kairiajame krante, vadinamame Juškinės paskardyje, yra žmonių laikomas pėduotu didelis akmuo (valst. saugomas gamtos paminklas). Pajūrio tarybinio ūkio direktorius sumanė aptvarkyti ten aplinką: jo nurodymu Ilgočio klonio įkrantėje iškirsti medžiai ir krūmai o išryškinant akmens dydį, kastuvu aplink jį iškastas griovelis. Pajūriškis Juozas Makaras kasdamas prie akmens rado akmeninį laivinį kirvį. Šis laimikis sukėlė daug spėliojimų. Gal ten akmens amžiaus gyvenvietė, gal to meto lobis, gal prie to akmens buvo senovinių apeigų vieta? Žemė aplink akmenį labai juoda

lyg su suodžiais sumaišyta. Reikėtų pakasinėti jo aplinką, bet gamtos apsaugos inspektorius nesutinka.

Kiaukų kaime prie ribos su Paakmeniu, apie 1 km į vakarus nuo Akmenos upes ir apie 0,1 km į pietryčius nuo Albino Andrijausko sodybos, yra milžinkapį primenanti nedidelė kalvelė, vadinama Skuistkapiais. Ten įrengtas rūsys daržovėms. Buvęs tos sodybos savininkas Stasys Balsevičius, dabar gyvenantis Biržų Lauke, papasakojo, kad jo tėvas, kasdamas rūsiui duobę, radęs 7 žalvarinius žiedus, platesne priekine dalimi, žiedą pinta priekine dalimi ir sagtį. Kai jo žmonai prisisapnavo "apipleštas" mirusysis ir pareikalavo grąžinti daiktus, tėvas užkasęs radinius šalia rūsio. Buvęs kaimynas Martynas Maškauskas, dabar gyvenantis Tūbinėse, papasakojo, kad ten kasdami bulviarūsius rasdavę žmonių griaučių, arklių galvų, kardų, pasagų ir kitokių gelažgalių.

Paneročio ir Mažrimų kaimų sandūroje, plačiame klonyje, po melioracijos Šilalės vidurinės mokyklos mokiniai rinko akmenis ir šalia kanalo rado akmeninį kirvuką su skyle kotui bei gintaro ruošinį. Ten žemės paviršius labai juodas, su durpių priemaišomis. Įtariama, kad šioje vietoje galėjo būti akmens amžiaus gyvenvietė. Dabar ten kultūrinės pievos.

Pikaičiuose apie 0,1 km į rytus nuo kaimo kapinaičių (jos buvo vietinės reikšmės archeologijos paminklu) ir apie 0,1 km į vakarus nuo senojo kelio Laukuva-Kaltinėnai, Kazys Vyštartas, kasdamas žvyrą (ten buvo žvyrduobė), rado ietigalį, žmogaus griaučius ir arklio dantų. Yra ir daugiau gyventojų, kurie pasakoja apie ten rastus archeologinius dirbinius. Žvalgant ariamą lauką, pastebėta žmonių kaulų, arklių dantų ir angliukų.

Šiauduvos senkapiai laikomi sunaikintais pilkapiais. Atrodo, prieš nurašant, reikėjo jį dar pakasinėti. Paminklas yra gal tik sužalotas. 1935-1938 m. kasant žvyrą, ten rasta III-IV a. dirbinių. Tiesinant kelią į Jakaičius ir kasant griovį vandentiekiui, iškasta griaučių. Dar visko galima tikėtis.

Šimkaičiai. Beveik už kilometro nuo Ančios vagos, apie 0,2 km į šiaurę nuo buvusios Broniaus Lauraičio sodybos, šalia Juozo Zubricko sodybos, buvęs rasta žalvarinių apyrankių tordiruotais lankeliais ir dar kažkokių papuošalų. Apie tai papasakojo Br. Lauraitis ir kiti kaimynai. Pirmąkart paklaustas J. Zubrickas visą tai patvirtino, bet vėliau, matyt, persigalvojo ir viską neigė. Žvalgant vietovę 1977-1978 m., radinių neaptikta, o dabar ten nebegyvena nei J. Zubrickas, nei Br. Lauraitis. Ten tik ganyklos ir tuščios sodybvietės.

Vaikių Lauko kaimo kapinaitės yra vakarinėje kaimo dalyje prie Šmekės kalno rytinės pašlaitės. Prie jų šiaurinės pusės eina keliukas į Kaštaunalius. Aplink kapus-ariama dirva. Pasakojama, kad, kasant rūsius kapinaičių šiaurės vakaruose buvę aptikta ietigalių, antkaklė ir kitokių radinių. Žvalgant ariamus laukus, kalno pietinėje pusėje pastebėta žmonių kaulų, molinių puodų šukių, angliukų. 1975 m. pavyko rasti molinio puoduko dugną su išlikusiais neaukštais pakraščiais, su daugybe angliukų viduje. Radinys buvo pietrytinėje kapinaičių pusėje, labai juodame su angliukais žemės plotelyje. 1982 m. prie kapinaičių aptikta 1751 m. moneta.

Čia pateikti keli pavyzdžiai rodo, kad Šilalės rajono kraštotyrininkams yra kas veikti, kad reikia ir toliau žvalgyti, kol bus išaiškinta, surasta tai, ką išsaugojo gimtoji žeme.

Arūnas Strazdas

ALYTAUS MIESTO IR RAJONO ARCHEOLOGIJOS PAMINKLŲ ŽVALGYMAS

1989 m. MMT žvalgė Alytaus miesto ir rajono archeologijos paminklus. Alytuje aplankyti 5 archeologiniai paminklai, įrašyti į Lietuvos TSR kultūros pa-